

условиями формирования и развития региональных фармацевтических рынков на современном этапе его становления является формирование зрелой рыночной среды путем обеспечения единого нормативно-правового поля, развитие рыночной конкуренции и инфраструктуры, а так же индивидуальные особенности региона. Развитие регионального фармацевтического рынка сопровождается рядом проблем: недостаточно развит производственный сектор фармацевтического рынка, что не дает возможности обеспечить внутренние потребности страны и регионов современными, высокоэффективными лекарственными средствами, возникает зависимость фармацевтического рынка от зарубежных производителей и мировых тенденций, повышается нагрузка на бюджеты всех уровней при реализации программ лекарственного обеспечения населения

Таким образом, возникает необходимость анализа и разработки рыночного механизма с учетом социальной направленности фармации и экономической выгоды для всех субъектов данного рынка, с целью обеспечения эффективности системы лекарственного обеспечения конечного потребителя качественными и приемлемыми по цене фармацевтическими продуктами.

Список литературы: 1. Глембоцкая Г.Т. Комплексная сравнительная оценка привлекательности регионального оптового фармацевтического рынка / Г.Т. Глембоцкая, Е.Е. Чупандина. // Экономический вестник фармации. -2002.- №10.-С. 17-19.2. Гареева Е.Р. Разработка эффективных методов рационализации и стандартизации фармакотерапии сердечно-сосудистых заболеваний : автореф. дис. канд. фарм. наук / Е. Р. Гареева. – М., 2005. – 24 с. 3. Кендалл М. Многомерный статистический анализ и временные ряды / М. Кендалл, А. Стьюард. — М. : Наука, 1976. — 736 с. 4. Айвазян С.А. Прикладная статистика и основы эконометрии / С. А. Айвазян, В. С. Мхитарян. — М. : ЮНИТИ, 1998. — 1022 с. 5. Андренко Е.А. Построение интегральных индикаторов социально-экономического развития районов Харьковского региона / Е. А. Андренко // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. — Дніпропетровськ, 2008. — Вип. 237, Т. 3. — С. 830—839. 6. Халафин А.А. Statistica 6. Статистический анализ данных / А. А. Халафин. — М. : Бином-Пресс, 2007. — 512 с.

Надійшла до редколегії 20.11.2011.

УДК 338.45

О.І. ЧАЙКОВА, канд. екон. наук, доцент, НТУ «ХП», Харків,
Т.П. КОНОНЕНКО, канд. техн. наук, професор, ХДУХТ, Харків

АНАЛІЗ СВІТОВОГО РИНКУ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

У статті проведено аналіз сучасного стану світового ринку кондитерської галузі. Розглянуто економічні показники кондитерської промисловості в Україні і в світі. Досліджено перспективи розвитку кондитерської промисловості України.

В статті проведено аналіз сучасного стану світового ринку кондитерської галузі. Розглянуто економічні показники кондитерської промисловості в Україні і в світі. Досліджено перспективи розвитку кондитерської промисловості України.

The article analyzes the current state of the world market confectionery industry. Economic indicators are considered the confectionery industry in Ukraine and in the world. Investigated the prospects of development of the confectionery industry in Ukraine.

Світове виробництво кондитерських виробів досягло зрілості свого розвитку по життєвому циклу товарів у багатьох частинах миру. У таких країнах, як США, Великобританія, Німеччина, Бельгія, ринки з безліччю визнаних торговельних марок уже близькі до насичення. У країнах, що розвиваються ж, кондитерська промисловість тільки набирає свої обороти. До регіонів, ринки яких за прогнозами різко збільшаться, відносяться: Китай, країни Латинської Америки, Східноєвропейські країни. У діяльності провідних компаній галузі на світовому ринку проявляється тенденція до їхнього злиття, утворенню транснаціональних корпорацій.

Метою даної статті є аналіз сучасного стану кондитерської галузі світу та перспективи розвитку її в Україні.

На сьогоднішній день кондитерська промисловість різних країн світу пропонує споживачеві різноманітні насолоди й ласощі на будь-який смак. У продажі можна купити як класичні насолоди, так і новинки у вигляді сполучень різних технологій готування й смаків продуктів. В 2010 році в Західній Європі було виготовлено 33,2% світових кондитерських виробів. Частки глобальних ринків кондитерських виробів показані в таблиці 1.

Таблиця 1. Частки глобальних ринків кондитерських виробів в 2010 р.

Ринок	Частка світового ринку, %
Західна Європа	33,2
Північна Америка	28,2
Латинська Америка	13
Азія	12,4
Центральна й Східна Європа	7,7
Близький Схід і Африка	4
Австралія	3

Провідні країни, що виробляють кондитерські вироби це США, Великобританія, Швейцарія, Німеччина, Італія. Світовим лідером є американська компанія Mars. У таблиці 2 представлені провідні світові виробники кондитерських виробів[1].

Таблиця 2. Провідні світові виробники кондитерської галузі в 2010 р.

Назва компанії	Країна	Обсяг продажів,	Кількість працівни-
----------------	--------	-----------------	---------------------

		млн. дол. США	ків, осіб
MarsInk.	США	16500	65 000
Nestle	Швейцарія	11390	283 000
Ferrero	Італія	8990	21 600
CadburySchweppes	Великобританія	8810	47 000
KraftFoods	США	8330	98 000

Кондитерський ринок почав оправлятися від наслідків світової фінансової кризи тільки з середини 2010 року. Багато в чому «відродження» галузі зобов'язано її розвитку в таких регіонах, як Західна Європа, США, і на ринках, що розвиваються, Бразилії й Китаю. Світовий ринок кондитерських виробів в 2010 році був оцінений приблизно в 162 млрд. доларів США, а в 2009 в 147,3 млрд. доларів США, темп росту склав 110%.

Глобальний економічний спад 2008 року характеризувався повільним ростом і спадом продажів на світовому кондитерському ринку. На відміну від всіх інших «солодких» сегментів, відносно спокійно пережив кризу шоколад. Шоколадні цукерки, плитки і батончики сьогодні мають найбільшу частку на світовому кондитерському ринку. Особливо популярні шоколадні цукерки в коробках, зокрема асорті. Найбільше шоколад споживають у таких країнах, як Німеччина, Швейцарія, Великобританія, Норвегія. Найменше шоколад споживають в Італії та Японії. Бельгія вважається провідною шоколадною країною Європи, там виробляють 172,0 тис. тонн шоколаду в рік.

Світовий кондитерський ринок почав відновлення тільки к початку 2010 року і стимулом зростання було розширення великих регіональних ринків Західної Європи, США і ринків, що розвиваються – Китаю та Бразилії.

Кондитерський ринок має особливу специфіку. Крім впливу на розвиток галузі загальноекономічних чинників: тарифи на перевезення, електроенергія, зміни в податковій системі, ця галузь також знаходиться в залежності від світових цін на какао-боби, цукор, горіхи та інші інгредієнти. Ціни на какао-боби ростуть у зв'язку з дефіцитом на світовому ринку какао. Багато виробників переглядають асортиментну політику, збільшуючи випуск шоколадних виробів низькоцінової групи. Вже в 2009 р. ціни на какао-боби виросли в світі в середньому на 23%. У 2010 р. ця тенденція продовжилася. Ринок какао за останні роки став слабо прогнозованим, так як на ньому спостерігалися сильні цінові коливання.

Вагомим фактором впливу на кондитерську галузь є культурні особливості і звички людей у різних країнах. Майже 1/3 молодих людей у США їдять цукерки чи шоколад один і більше разів на день, а в Італії приблизно стільки ж вживають їх один раз на тиждень або рідше. Найвищий відсоток щоденного споживання кондитерської продукції у жителів Мальти (54%), потім Шотландії та Ірландії (відповідно 45%, 49%).

Кондитерська промисловість України – одна з найважливіших галузей харчової промисловості країни. Обсяг виробництва становить 3% ВВП країни. Виробнича потужність галузі становить 1,5 млн. т. Приблизно 90% підприємств випускають борошністі кондитерські вироби й тільки 10% виробляють цукристі (шоколад, карамель, цукерки, драже й т.п.). Сімь найбільших кондитерських підприємств України мають ринкову частку від 4 до 25% і виробляють до 72% загального обсягу продукції. Асортимент кондитерських виробів охоплює 20 груп солодошів. В таблиці 3 представлені основні виробники кондитерської продукції України [2].

Таблиця 3. Виробництво кондитерських виробів в Україні, тис.т

Назва компанії	Кількість підприємств	2009 р.	2010 р.	Темп росту, %
Корпорація Roshen (м. Київ)	4 (Україна)+ 2 (Росія)	262,1	279,9	106,8
ЗАТ «ПО «Конті» (м. Донецьк)	3 (Україна)+ 1 (Росія)	153,5	169,4	110,4
ЗАТ «АВК» (м. Київ)	4	107,2	128,9	120,2
Корпорація Бісквіт-шоколад (м. Харків)	2	59,6	64,2	108,6
ЗАТ «Житомирські ласощі»	1	59,1	56,6	95,8
ВАТ Полтавакондитер	1	35,4	30,9	87,3
ЗАТ «Кондитерська фабрика «Лагода» (м. Київ)	1	19,0	21,9	115,3
ЗАТ «КрафтФудз Україна» (м.Київ)	2	18,5	18,6	100,5
ЗАТ «Одесакондитер»	1	20,1	18,0	89,6
ЗАТ «Львівська кондитерська фабрика «Світоч» ТОВ «Нестле» Україна» (м. Київ)	1	15,6	17,5	112,2
ТОВ «Світ ласощів» (м. Черкаси)	1	17,5	17,5	100,0
ТОВ «Грона» (Київська обл.)	1	14,4	16,3	113,2
Інші		215,5	268,5	124,6
Всього		997,5	1017,6	102,0

Структуру ринку кондитерських виробів України в 2010 році наведено на рисунку 1.

Частка першої десятки компаній в 2010 р. склала 72,7% у загальному обсязі виробництва кондитерських виробів в Україні.

Ринок кондитерської продукції умовно ділиться на три основних сегменти: цукристі вироби, борошністі вироби й шоколадні. Найбільш значний сегмент – цукристі кондитерські вироби (карамель, драже й цукерки). Сегмент борошністих виробів (печиво, вафлі, торти й крекери) займає до 38,6% усього

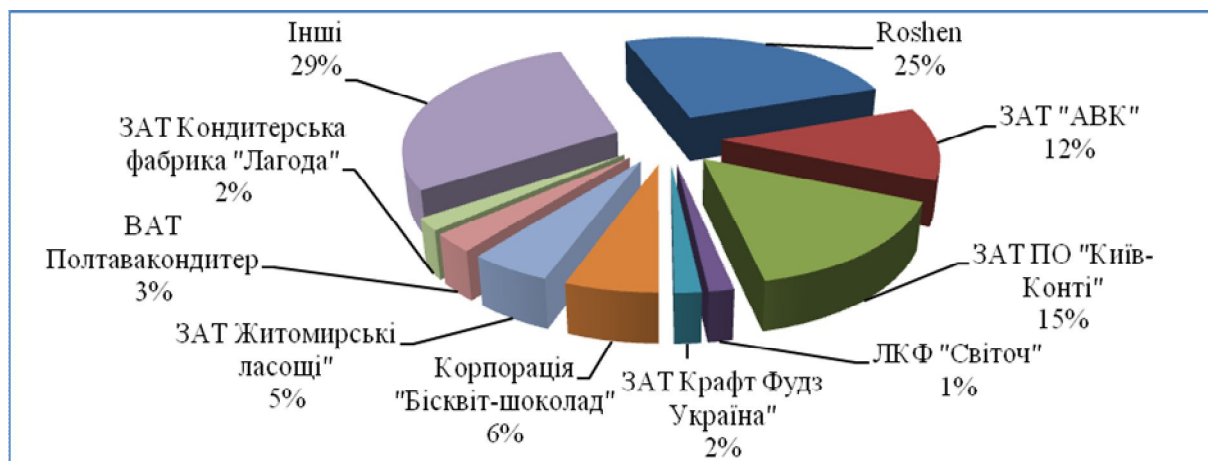

Рис. 1 – Структура конкурентів кондитерських виробів України

обсягу продукції, а сегмент шоколадних виробів – 5,7%. В останні роки найбільше розширився асортимент шоколаду плиткового за рахунок пористих і високоякісного тонкого; шоколадних цукерок завдяки розвитку пралінових начинок; шоколадних батончиків, особливо вафельної групи; рулетів, бісквітів, у тому числі бісквітного печива, глазуrowаного печива й печива з начинкою.

По оцінках фахівців, ємність внутрішнього ринку кондитерських виробів становить близько 1 млн. тонн у рік. Протягом багатьох років, починаючи із серпня-вересня, у кондитерській промисловості спостерігаються сезонні тенденції нарощування виробництва й розширення асортименту у кожній з товарних груп. Основні дані по обсягам виробництва кондитерських виробів наведено в таблиці 4 [3].

По прогнозам експертів, у наступні роки варто очікувати щорічний приріст ринку кондитерських виробів на 3-5% у натуральному вираженні.

Таблиця 4. Обсяги виробництва кондитерської промисловості України

Обсяг виробництва, тис. т.	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Вироби кондитерські з цукру (включаючи білий шоколад) без вмісту какао	285	241	256	250	312	275
Печиво солодке і вафлі	314	337	358	373	350	382
Шоколад та інші продукти готові з вмістом какао, в брикетах, пластинах чи плитках	283	303	329	346	335	360
Всього	882	881	943	969	997,5	1017,6

Потрібно відмити, що домогтися збільшення показників виробництва продукції кондитерська галузь України зуміла не за рахунок зростання внутрішньої реалізації, а за рахунок експорту продукції в інші країни. При цьому співвідношення експорту і імпорту у зовнішньоторговельному обороті становить: 86:14 – у натуральному вираженні та 77:23 – в грошовому.

В Україні в 2010 р. експорт кондитерських виробів з цукру, включаючи білий шоколад без вмісту какао, становив 100,73 тис. т на суму 128,08 млн. дол. США[3]. Експорт здійснено до 46 країн світу (таблиця 5).

Таблиця 5. Експорт кондитерських виробів з України, (тонн)

Країни	Роки		
	2008	2009	2010
Росія	11086,7	21801,3	35027,4
Казахстан	20661,7	15755,3	13074,8
Азербайджан	10523,9	10725,3	10157,8
Латвія	208,5	3333,6	5240,6

Продовження таблиці 5

Литва	1701,1	2097,0	2959,4
Німеччина	471,9	652,6	822,14
Грузія	5769,3	4943,5	4761,8
Ізраїль	453,3	463,9	522,1
Монголія	3099,5	3739,5	2505,5
США	348,9	420,4	333,3
Інші	19977,4	24953,7	25328,4
Всього	74302,5	88886,3	100733,2

Українським виробникам кондитерських виробів у 2010 р. вдалося наростити обсяги експорту до рівня вище докризового, що вказує на пожвавлення сектора. Так, кондитерських хлібобулочних виробів було експортовано на 15,8% більше, ніж у 2009 р. – 136 тис. т.

Щороку Україна близько третини кондитерської продукції направляє за кордон. У структурі експорту 80% припадає на країни колишнього Радянського Союзу: 45,6% – Росія, 17,01% – Казахстан, від 5,5% до 13% – Азербайджан, Грузія, Туркменістан, Киргизія, Білорусія, Молдова, Таджикистан, Узбекистан (країни указані у порядку зменшення частки експорту). На країни Європи – відповідно 9,6 % Азії – 8,3 %, Америки – 0,4%[3]. Постачання власної продукції на ринок Європи мають лише деякі підприємства. Більшість підприємств кондитерської галузі, які експортують солодощі до Європи, США та Канади, вийшли на ці ринки на зламі століть, коли кондитерська галузь України ще не була такою потужною, як зараз.

Географічна структура експорту кондитерських виробів в 2010 р. представлена на рисунку 2. Частка українських кондитерських виробів на світовому ринку досягає 1%.

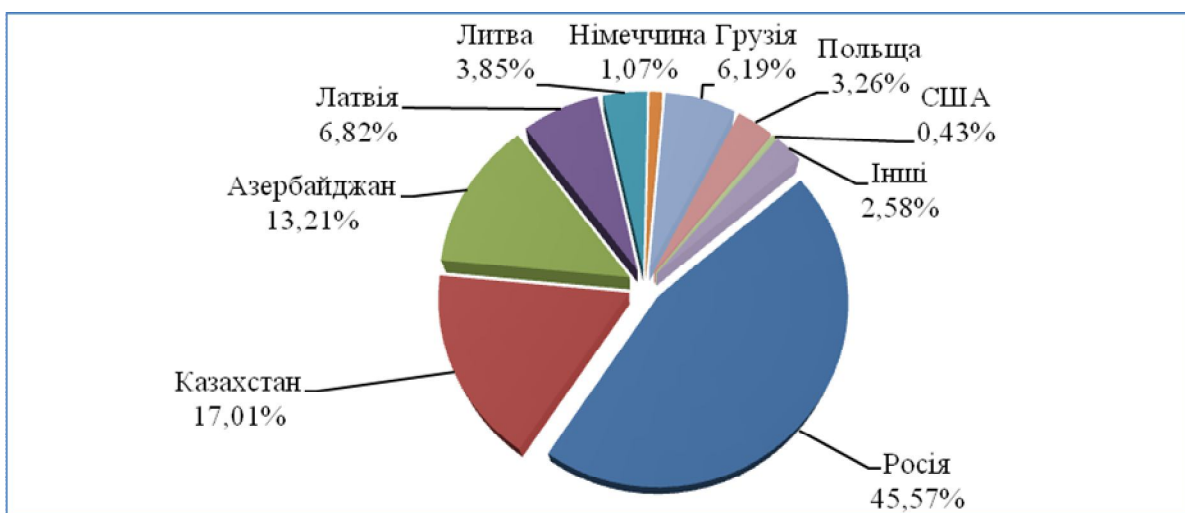

Рис. 2 – Географічна структура експорту України кондитерських виробів в 2010 р.

Основним експортним ринком для українських виробників традиційно є Російська Федерація. Доходи на душу населення там зростають. Це дозволяє збільшувати обсяги ринку кондитерських виробів у натуральному вираженні.

Обсяги експортних поставок, крім того залежать від політики країн-імпортерів щодо української продукції, і як наслідок, від рівня ввізного мита.

Прикладом цього є Росія, в якій починаючи з 2004 р. було введено спеціальне мито на українську карамель, пізніше – на цукерки і тофі, що призвело не тільки до зменшення частки цієї країни в обсязі українського експорту, але й до

зміни виробничої політики вітчизняних компаній та придбання виробничих потужностей на російському ринку.

Така політика Росії сприяла відповідним діям українських виробників:

– розширенню географії постачання в такі країни, як Азербайджан, Білорусія, Грузія, Казахстан, Молдова, Туркменістан;

– збільшенню частки наявності на ринку Росії шляхом придбання фабрик (компанія «Рошен» побудувала в Ліпецьку фабрику, яка спеціалізується на виробництві шоколаду);

– експортуванню в Росію інших солодоців, які мають менше мито.

Політика Росії щодо української продукції згодом змінилася, і в 2009 р. було скасовано спеціальне мито на карамель, завдяки чому обсяги експорту в Росію зросли майже удвоє. Незважаючи на проблеми, у цілому експорт у 2010 році продемонстрував позитивну динаміку. Таким чином, в кризові часи зростання частки експорту і скорочення імпорту врятувало кондитерську галузь України від суттєвого падіння виробництва.

Також велика проблема в експорті виникла в 2009 році, в зв'язку з тимчасовим закриттям для українських кондитерських виробів ринку Казахстану – з червня до вересня 2009 року діяло мито в розмірі 28% від митної вартості на сім видів виробів: карамель, тофі, шоколадні цукерки. Казахстан був другим за обсягом експорту ринком збуту кондитерської продукції.

Білорусія ввела антидемпінгове мито у середині весни 2009 р. на три роки на карамель, імпортовану з України. Зокрема, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі України встановила факт дискримінаційних дій з боку Білорусії відносно реалізації української карамелі у серпні 2008 р.

Європейський же ринок для України залишається практично закритим, обсяг ринку ЄС оцінюється у 18,6 млн. т. кондитерських виробів, але частка українських солодоців на цьому ринку займає не більше 30 тис. т. Європейський кондитерський ринок захищений високими митними бар'єрами (50%, а в деяких країнах – навіть 200%).

Українські виробники мають надію, що протягом 2011 року має бути підписано погодження про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що дозволить їм безперешкодно реалізувати свою продукцію на «дорогому» ринку [4]. Наприклад, Корпорація «Бісквіт-Шоколад», за підсумками 2010 р. займає найбільшу частку в українському експорті кондитерських виробів до таких розвинутих країн як Німеччина та Сполучені Штати Америки. Також «Бісквіт-

Шоколад» утримує лідерські позиції в національному кондитерському експорті до Греції (45%), Узбекистану (29,1%), Естонії (21,2%) та Вірменії (15,6%). Питома вага корпорації в загальному обсязі експорту кондитерських товарів з України за 2010 р. склав 5%, забезпечивши їй шосте місце в галузі. Компанія «Конті» має представництво в Німеччині.

Таким чином, хоча обсяги експорту кондитерської продукції України на зовнішні ринки порівняно невеликі, але є всі підстави визначати підприємства кондитерської галузі України конкурентоспроможними на світовому ринку та, що мають великі перспективи для розвитку експорту.

Список літератури: 1. Кондитери світу. Інформаційний портал. // [Електронний ресурс]– Режим доступу:<http://konditerga.ru>. 2. Силивончик А.В. Остатки сладких// Бізнес №12(947) [Електронний ресурс]– Режим доступу:<http://www.business.ua/archive/12927/>. 3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]– Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>. 4. Україна з ЄС зайшла в глухий кут через цукерки [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.epravda.com.ua/news/2011/02/16/272002/>.

Надійшла до редколегії 05.10.2011